

Література

1. Марчук В.П. Історія політичних і правових вчень: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ, 2009. 480 с.
2. Орач Є.М. Історія політичних і правових вчень. Львів, 2005. 288 с.
3. Бехруз Х. Еволюція ісламського права: теоретико-компаративістське дослідження: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.01. Одеса, 2006. 20 с.

УДК 340.12 (043.2)

Варава І.П., доктор філософії,
Ягуна Д.В., здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

УКРАЇНСЬКА ФІЛОСОФІЯ ПРАВА КІНЦЯ ХХ–ПОЧАТКУ ХХІ СТ. В КОНТЕКСТІ СВІТОВОЇ ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВОЇ ДУМКИ

Сучасна українська філософія права формується як самостійна наукова дисципліна в кінці ХХ століття, з моменту отримання Україною незалежності. Саме в цей час зникає той ідеологічний (марксистсько-ленінський) тиск на філософсько-правову науку, який був притаманний всьому радянському періоду історії України. Входження України до складу Радянського Союзу мало наслідком відчутне відокремлення української філософсько-правової наукової думки від передових світових тенденцій, які поширювалися в країнах Західної Європи та Північної Америки. Та, незважаючи на всі перешкоди і негативні тенденції, ця наука не припинила свого розвитку.

Вже у 70-х роках минулого століття на сторінках журналу «Правознавство» відбулася активна дискусія про співвідношення об'єктивного та суб'єктивного в праві, про багатоаспектність права, про право як об'єктивно реальне явище, про онтологічний статус юридичних норм та інших важливих для науки тем. Науковці у своїх статтях акцентували увагу на важливості дослідження проблеми об'єктивного і суб'єктивного в праві, на їхньому співвідношенні, що має теоретичну і практичну цінність для з'ясування значимості права, його дієвості та ефективності. В цей період слід відзначити праці таких видатних науковців, як П. Недбайло, М. Козюбра, В. Чефранов, П. Рабінович та ін. Тобто, вже тоді починається поступовий відхід від старої радянської догматики, формується наукова база для подальшої інтеграції України в світовий філософсько-правовий дискурс [1].

З проголошенням незалежності українська філософія права стала на шлях активного розвитку сприймаючи різні світові тенденції філософсько

правової думки. Значного розвитку протягом періоду незалежності зазнала як юридична так і філософська наука, що мало помітний позитивний вплив на розвиток філософії права як міждисциплінарної науки. Значно зросла зацікавленість філософією права. Широкої популярності набули природно-правові концепції праворозуміння, продовжили свій розвиток позитивістські вчення трансформуючись в постпозитивістські, набули поширення нові підходи до розуміння права (лінгвістичний, юридично-логічний, структуралістський і деякі інші), посилилася полеміка між представниками позитивізму та природного права (юснатуралізму).

Для України, що зазнала тоталітарного режиму та тривалий час дотримувалась доктрини правового соціалізму, ця дискусія має особливе значення. Синхронізуючись зі світовою філософією права все виразніше проявляються тенденції відстоювання пріоритету особистості і суб'єктивних прав, перехід від принципу суб'єктивності до принципу інтерсуб'єктивності. Сприймаючи нові ідеї, концепції, вчення, українські вчені впливають у науковий процес формування світової філософсько-правової думки.

Зокрема, у 2002 р. створено Всеукраїнську асоціацію філософії права і соціальної філософії, яка увійшла до відповідної Міжнародної асоціації (IVR). В рамках міжнародної асоціації було поглиблено співпрацю з багатьма національними осередками (наприклад в Польщі, ФРН, тощо). Якщо створення національної асоціації активізувало та значно спростило обмін науковою інформацією між українськими ученими, то входження до міжнародної асоціації значно спростило обмін ідеями, комунікацію між українськими ученими та вченими з інших країн світу, що неодмінно мало позитивний вплив на розвиток філософсько-правової науки в нашій країні [2].

Своє відображення українська філософська правова думка знайшла у Декларації про державний суверенітет 1990 року та Конституції України 1996 року. Ці документи свідчать про сприйняття українською правовою системою сучасних західних демократичних та ліберальних цінностей. Але не тільки в них українська філософсько-правова думка знайшла своє втілення. Аналізуючи законодавство України, динаміку його зміни, можна відзначити що все воно зазнало значних змін у зазначений період.

У Цивільному та Господарському кодексах має відбиток розвиток ринкових відносин в нашій країні, гуманізувався Кримінальний кодекс. Реформи судової системи поступово наближають її до європейських стандартів судочинства. Підвищилися вимоги до правників сфери правосуддя. Обґрунтуванням важливості цих змін, їх ідейною основою багато в чому стали розробки саме української філософсько-правової науки.

Окрім того, в контексті сприйняття ідей світової філософії права важливо звернути увагу на сприйняття загальносвітових наукових та освітніх стандартів. Підвищення вимог до якості наукових досліджень, активна боротьба з плагіатом, відстоювання принципів академічної доброчесності, включення українських учених до міжнародної наукової спільноти, - всі ці заходи уможливили значне підвищення рівня української філософсько-правової науки, збільшення конкурентоспроможності вітчизняних науковців. Своєю чергою, реформи вищої освіти в Україні, активне сприйняття європейських стандартів вищої освіти, співпраця Українських ЗВО із ЗВО більшості країн світу формують із студента майбутнього фахівця, здатного впливати на розвиток української філософії права.

Підсумовуючи вищесказане, можна зробити висновок, що сучасна українська філософсько-правова наука активно сприйняла нові ідеї, швидко ставши частиною загальної світової філософсько-правової науки.

Література

1. Данильян О.Г. Філософія права: підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. Харків: Право, 2009. 208 с.

2. Вергун В.Г., Смаль А.В. Особливості сучасної філософії права. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/161790911.pdf> (дата звернення: 03.04.2023).

УДК 341.1(043.2)

Макеєва О.М., к.ю.н., доцент,
Герасименко О.В., здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

КОМУНІКАТИВНА ТЕОРІЯ ПРАВА В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО ПРАВОРОЗУМІННЯ

На всіх етапах свого історичного буття людина прагнула осмислити, зрозуміти, осягнути саму себе, світ навколо себе, себе у світі й світ у собі. В цьому аспекті не є винятком і світ права. Людство здавна цікавила природа й сутність людських взаємовідносин, норм, правил, які визначають їх особливості. Предметом людського осмислення завжди були поняття «рівність», «свобода», «справедливість», «закон», зміст яких розкриває сутність природи права, його онтологічні засади, цінності та значимість у житті людини і суспільства. Вивчаючи філософію права, а зокрема, період сучасної філософії права, людство може знайти відповідь на вище поставлені запитання. Адже саме філософія права поєднує в собі філософську думку з правовим світом та тісно взаємозв'язує їх.